

1. Евреинов Э.В., Каймин В.А. Информатика и дистанционное образование. – М.: ВАК, 2008.

2. Лебедев О.Е. Модернизация управления образованием: Перспективы и проблемы: методическое пособие для самоанализа управленческих проблем. – СПб: Издательство СПбАППО, 2006.

3. Колесников Ю.Ю. Использование информационно-образовательной среды вуза в управлении качеством образования // Педагогическое образование в переходный период: результаты исследований 2010 года: Сборник статей по материалам внутривузовской научной конференции, 2 марта 2011 года. – СПб.: Издательство «Лема», 2011. – С. 222 – 228.

Ключевые слова: информационно-образовательная среда, дистанционное обучение, образовательные ресурсы, компьютерные технологии.

Автор мақалада оқытудың сапасын жоғары оқу орнының ақпараттық-білім беру ортасы арқылы қамтамасыз

етуді қарастырған. Өйткені дәстүрлі оқыту формалары өздерінің тиімділігін төмендететіндігін баяндаған.

Abstract. In modern conditions education should be considered not only and not so much as mastering by students in necessary volume of educational information and as development in them in the course of training of requirements and abilities to independent receiving all of new general and professional knowledge and abilities, using thus diverse sources of information.

Information and educational resources in the form of the multimedia electronic editions including along with texts and static illustrations video fragments and interactive computer models of studied objects and processes, become more and more demanded.

Education on the basis of technologies of distance learning allows to involve each student in the active educational process directed on independent activity and gives ability to put the received competences into practice for achievement of definite purposes.

Н. С. Әлқожаева, Қ. Б. Жұмабекова

ЗЕРТТЕУ УНИВЕРСИТЕТІ ЖАҒДАЙЫНДА БІЛІМ БЕРУ ПАРАДИГМАЛАРЫНЫҢ ҚОЛДАНЫСЫ

Қазіргі таңда әл-Фараби атындағы ҚазҰУ зерттеу университетіне бағытталуда. Зерттеу университетінің негізгі басымшылдығы ғылыми әрекетті белсендендіру. Бұл әрекет әлемдік рейтингтің негізгі өлшемі болып табылады. Олай болса, жоғары мектеп оқытушылары, қызметкерлері, білім алушылары ғылыми өлшемді көтеруге ықпал етуі тиіс, тіпті міндетті деп айтып өтуге болады. Ғылыми әрекет білім беру парадигмаларының кез-келгенінің мазмұнына ену керектігі де талқыға салынбайтын мәселе. Енді осы парадигма ұғымына тоқталар болсақ, ғылыми-педагогикалық еңбектерде ол модель, үрдіс, жүйе, деп түсіндірілген және ғылыми лексиконға нық еніп, педагогикалық еңбектерде жиі қолданылуда. Парадигма ұғымының анықтамасы әлі де нақтыланбағанымен де қазіргі кезде оның жиырмаға жуық типтерінің бар екендігі айтылып жүр. Бұл ұғым қандай түсіндірмелік функцияны атқарып жүр? деген сұраққа жауап беруден бұрын ең алдымен парадигманың ғылыми-педагогикалық еңбектерде талдануын қарастырып көрелік.

Педагогикада аталған ұғымның екі түрлі түсіндірмесі бар. Біріншіден, бұл, кундық классикалық, жалпы қоғамдық мағынаға жақын парадигма, ол ғылыми іс-әрекеттің, нормалардың, критерийлердің, зерттеу стандарттарының жиынтығының моделі ретінде қарастырылады (А.А. Арламов, Е.В. Бережнова, Н.Л. Коршунова, В.В. Краевский, В. Нұрғалиев және т.б.). Екінші түсінік бойынша

парадигма білімдендіру жүйесін жобалаудағы амалдар, идеялар, негіздемелер, білім берудің базалық немесе стратегиялық моделдері болып табылады. Мұндай қорытындыда әдетте білім берудің негізгі бағыттарын, педагогикалық мақсаттарды қоюдың бастаулары мен тәсілдерін бейнелейтін білімдендіру парадигмалары ұғымы пайдаланылады. Сондай-ақ парадигманың қалыптастырушы және гуманистік (Е.В. Бондаревская), тұлғаға бағытталған және рухани бағытталған (Т.И. Власова), ғылыми-технократиялық, гуманитарлық және эзотерикалық (И.А. Колесникова), авторитарлық, манипулятивтік және қолдаушылық (Г.Б. Корнетов), дәстүрлі-қалыптастырушы, дәстүрлі-дамытушылық, тұлғаға бағытталушылық (С.В. Кульневич), дәстүрлік, рационалистік, гуманистік (В.Я. Пилиповская), рухани-ағартушылық (И.А. Соловцова), педагогикалық, андрогогикалық, акмеологиялық және коммуникативтілік (Ю.Г. Фокин) және басқа да түрлері айқындалған.

Ғылыми-педагогикалық еңбектерде жиі айтылып жүрген парадигмалардың анықтамалары осыларға сай келеді. Педагогикалық шындықтың көп парадигмалануы туралы кең тараған ойлар ғылыми парадигмадан гөрі білім берудегі парадигмалар туралы көзқарастар болып табылады. Парадигманы ғылыми іс-әрекет және ғылымның объектісі ретінде екі жақты қарастыру ұғымды қарама-қарсылыққа қойып отыр. Ол педагогикалық парадигманы әрі зерттеушілік, әрі білімдендіруші міндеттерді шешуге орай екі жақ-

ты анықтаудан туындап отыр (Е.В. Бондаревская, С.В. Кульневич, И.Е. Шкабара және т.б.). Дегенмен бұл тек интегралды, синтетикалық қана емес, сонымен қатар көрсетілген міндеттер өзара айырмашылыққа ие болғандықтан ол жиынтық мағынасына ие.

Ғылымдағы көп жақтылықтың өзіне тән жағымды жақтары да бар. Бір ғана көзқараспен бүкіл білім беруді қамти алмаймыз. Сондықтан да қаншалықты теориялар көп болған сайын, шындыққа, ғылыми көзқарас аясына жақындай түсеміз. Бәсекелес теориялардың, қарсыластардың көп болуы ғылым үшін өнімді болып табылады. Себебі олар ғылымды бір орында тұрып қалудан сақтап, бұрынғы айтылғандарды мойындау мен стереотиптерге бой алдыру дегендерге қарсы келеді. Нағыз құнды білім өзара бәсекелестік жағдайында қалыптасады. Бір жағынан мұндай көзқарастардың арасындағы айырмашылықты ажырату үшін де ортақ тіл керек. Базалық ұғымдарды түсіндіруде бірліктің, тұтастықтың болмауы ғылымның дамуына кері әсер етеді.

Осыған орай жалпы ғылыми түсіндірмелердегі «парадигма» ұғымын бірімнді етуге деген В.В. Краевскийдің, Н.Л. Коршунованың және басқа да ғалымдардың ұмтылысымен келісуге болады [1,2]. Дегенмен классикалық ғылымның парадигмаға берген анықтамасы «қалыпты ғылымда» соншалықты ерекше эвристикалық мағына бермейді [3].

Педагогикадағы бұл ұғымның кең етек алуы оған басқа анықтама беруді талап етуде. «Парадигманың» педагогикаға енуін оқыс жағдай немесе ғылымдағы мода ретінде түсіндіру қиындыққа алып келіп тірейді. Бұл тұрғыдан педагогикадағы парадигманы мойындамау немесе оны ғылыми емес іс-әрекетте, білім беруде ғана пайдалану оншалықты тиімді вариант емес. Мүмкін ұғымның мағынасына баса назар аударып, оның тек педагогикаға ғана қатысты түсіндірмесін басшылыққа алғанымыз дұрыс болар. Осыған орай парадигма ұғымын педагогиканың объектісіне – білім беру процесін жатқыза отырып, оның алдын ала осы немесе парадигманың ғылым объектісіне тән сипаттамасының болатындығын айта кету керек. Бастапқы кезге көңіл аударып көрелік. Грек сөзі «paradeigma» сөзбе сөз қандай да бір көріну сипатын, манифестация деген мағына береді. Кең мағынасында парадигма – адамзат ойлауы мен адамзат болмысының негізгі, фундаменталды пропорцияларын орнататын, бірақ өзі назардан тыс қала отырып, өз алдына көрінбейтін және тікелей рефлексияға бағынбайтын құрылымданған шындық [4]. А.Г. Дугин парадигма өзінде гносеологиялық және онтологиялық сәттердің әлі бөлінбегендігімен ерекшеленетіндігін мойындайды.

Т. Кунның айтуынша парадигманың немесе пәндік матрицаның құрамына парадигманың метафизикалық бөліктері кіретін бірнеше компоненттерден тұрады. Олардың авторлық түсіндірмелерінде оп-оңай тек гносеологиялық қана емес, сонымен қатар онтологиялық сәттерді де кездестіруге болады [3]. Олай болса, әрбір ғылыми парадигма зерттеу міндеттерін шешудің үлгісіне ғана қатысты болмай, сонымен қатар ғылымның объектісі туралы көзқарастармен де байланысты.

«Парадигма» ұғымымен қатар ғылымда дәл осы мағынада қолданылатын және соған ұқсас функцияларды орындайтын басқа да түсініктер бар. Мысалы, «зерттеу бағдарламасының ядросы» (И. Лакатос), «зерттеушілік дәстүр» (Л. Лаудан), «ғылымдар негіздемесі» (Н.Н. Моисеев, В.С. Степин), «ойлау стилі» (Е.Н. Князева, В.С. Швырев). В.С. Степиннің айтуынша ғылымдар негіздемесі ғылыми пәндердің жүйе құраушы факторы болып табылады, олар ғылыми ізденудің мақсаты бағдарлаушы әрі жаһандық зерттеушілік бағдарлама ретінде қызмет етеді. Ғылымдар негіздемесі мынадай компоненттерден тұрады:

– әлемнің арнайы ғылыми картинасы (пәндік антология), белгілі бір пәннің жалпылама бейнесін оның басты жүйелі – құрылымдық сипаттамасына бейнелейді.

– зерттеудің идеялары мен нормалары (суреттеу мен түсіндіру, дәлелділік пен негіздемелік, сондай-ақ білімдердің құрылуы мен ұйымдас-тырылу идеясы) ғылыми таным әдістерінің жалпылама сызбасын анықтайды.

Ғылымның философиялық негіздемесі қабылданған әлем картинасын, сонымен қатар идеялар мен ғылымның нормаларын негіздейді, соның арқасында шындық пен оны тану әдістері туралы көзқарастар мәдениеттер ағымына қосылады.

Бұл көзқарастар парадигманың екі құрамдас бөліктерін бөлуді талап етуде: онтологиялық (ғылымның объектісі туралы генерализацияланған көзқарастар) және гносеологиялық (ғылыми іс-әрекеттің үлгілері).

Өзінің зерттеп отырған шындық жағдайындағы құбылыстарды суреттеу, түсіндіру, жобалау міндеттері тұрған фундаменталды ғылымдар үшін парадигманың осы түсіндірмесі олардың сұранысына жауап береді. Ал педагогика болса ғылыми-теориялық функциямен қатар, конструктивті-техникалық (нормативтік, реттеушілік) функцияларды орындайды.

Педагогикадағы парадигма туралы пікірлерді реттеу мақсатында парадигмалардың ғылыми және білімдендірушілік деп жіктеуге болады.

Ғылыми педагогикалық парадигма – ғылыми-педагогикалық зерттеулердің сипатын, идеяларын, нормаларын анықтайтын, сондай-ақ педагогиканың әдіснамасы қызметін атқаратын

білім мен ғылым туралы онтологиялық және гносеологиялық көзқарастар. Білімдендіру парадигмасы – білім беру практикасының өзі мен білімдендіру процесін жобалаудың нақты амалдарын анықтайтын педагогикалық қауымдастықта қабылданған дүниетанымдық және теориялық алғышарттардың жиынтығы. Философиялық негіздеулері мен әлем картинасы бойынша сәйкес келгенімен бұл екі парадигма бірінші жағдайда – мәнділікті зерттеумен, екінші жағдайда – болжам жасау мен жүзеге асыруы бойынша идеялар мен нормаларда ажыратылады. Парадигманы бұлай бөлу педагогтарға қарастырып отырған ұғымды әр түрлі контексте қолдануға жол береді.

Талқылап отырған мәселенің түсіндірмелі және болжамдық потенциялы парадигмалды талдауды қолданған кезде толықтай ашыла бастайды. Парадигмалды талдаудың негізгі қызметі қорытынды постулаттардың көтерілуіне ықпал етеді, оларды анықтайды, түсіндіреді және қажет болған жағдайда сыни талдауға алып келеді. Бұл функцияны жүзеге асыру педагогикадағы «аксиоматика көлеңкесінен», ғылымның дамуына ықпал етеді әрі әлем туралы ескірген көзқарастардан құтылуға көмектеседі. Парадигмалды талдау педагогикалық зерттеулерде әдіснамалық «құрал» ретінде қолданылады. Ол ғылыми-теориялық теорияларды, үлгілерді, білімді жетілдірудегі амалдарды салыстырмалы талдау үшін «координаталар жүйесі» түріндегі ғылымның «қозғалысын» болжауға және ескеруге көмектеседі.

Ал, қазіргі педагогика үшін өзекті сұраққа жауапты іздестіру мақсатында қолданылады. Педагогиканың дәстүрлі парадигмасы кез-келген ғылыми ізденістерді реттейтін позитивизмнің, гносеологиялық ұстанымдар мен идеялардың негізінде қалыптасты. Педагогикада ғылыми іс-әрекеттің моделі мен теорияларды құрастырудың үлгілері біршама ерекше қасиеттерге ие болды, бірақ оған және барлық басқа да гуманитарлық ғылымдар үшін классикалық ғылым, жаратылыстанулық танымдар үлгі болды.

Білім беру парадигмаларының кеңеюі педагогиканың базалық категориялардың да өзгеруіне алып келді. Білім берудің анықтамасында адам «көріне» бастады, ол тек қана меңгеруші ғана емес, мәдениетті жасаушы әрі танушы адамға ауысты. Әлеуметтік пайдалы сапаларды қалыптастыру ретіндегі тәрбиеге деген көзқарас мәнділік жасаушы процесс (Е.В. Бондаревская), мәдени құндылықтарды интериоризациялау процесі (И.Б. Котова, Е.Н. Шиянов), «құндылық-мәнділікті» тәрбие субъектілеріне со-трансформациялау (Н.М. Борытко) процесіне ауысты. Педагогика біртіндеп оқытудың – білімді беру мен меңгеруінен тұратын мағынасынан «тұлға болып қалыптасуға тәжірибе жинақтау» ретін-

дегі оқытуға көңіл аударуда [5]. Қазіргі педагогика тұлғаға бағыттай отырып, адамның өзінің қажеттіліктері мен өзінің өмір жолын жүзеге асыруда құқылы болуы оны психологиямен айтарлықтай жақындастыра түсті. Бұны педагогикалық еңбектерде «тұлға», «субъект», «жеке даралық», «құндылық», «мәнділік», «даму», «қолдау» секілді ұғымдардың кең ауқымды қолданылуынан байқауға болады. Мұндай адам бейнесінің бір ғылымнан екіншісіне ауысуын В.С. Степин «парадигмалы екпе (прививка)», деп қарастырған [6].

Педагогиканың парадигмасының ауысуының тағы бір педагогикалық алғышартына педагогтардың теорияларды, философиялық сұрақтарды негіздеуге деген қызығушылықтарының артуын, әрі ғылым мен практика арасындағы байланыстардың үзілуі, түсіндірмелі-ұғымдық сөздердің болмауы, қолда бар әдістердің көмегімен білім берудегі құбылыстарды түсіндіруге және зерттеуге қабілетсіздігі т.б. мәселелер мен қарамақайшылықтардың туындауын жатқызамыз.

Педагогикалық зерттеулерде синергетикалық әдіснамаға «функционалды эксперимент емес, адам тұлғасының дамуына ықпал ететін педагогикалық органы, біртұтас білімдендіру жобаларының жүйесі негізге алынатын» жаңа әдіске өту туралы, сандық, статистикалық әдістер сапалыққа қарағанда бағынушылық жағдайда болатындығы, ғылыми-педагогикалық іс-әрекеттердің идеалдары мен әдістерінің дамуы туралы болжамдар айтылып келеді [7].

Әлемнің жалпы ғылыми картинасын, психологиядағы адамның бейнесін, пәндік онтология мен педагогиканың қазіргі жағдайын талдау педагогика негіздемесі айтарлықтай өзгерістерге ұшырауда, соның ішінде педагогиканың мынадай ғылыми парадигмалары туралы айтуға болады:

– адамның жаһандық эволюция процесіндегі маңызды рөлін мойындау, әлемнің жалпы ғылыми картинасындағы мәңгілік адам идеясын тарату;

– психологиядағы адам бейнесінің өзгеруі, адамды тек оның көріністері мен қызметтері тұрғысынан зерттеп қоймай, оны тұтастықта, бірегейлігінде, әлеммен бірлігінде зерттеу;

– ғылымның «субъективтілік өлшемін» мойындау, гуманитарлық таным әдістерін тарату, психология мен педагогикадағы зерттеудің жаңа әдістері мен амалдарын іздеу;

– педагогиканың базалық категорияларының мағынасының өзгеруі;

– педагогтардың теорияларды, философиялық сұрақтарды негіздеудегі қызығушылықтарының артуы, педагогикадағы мәселелер мен қарамақайшылықтардың жинақталуы.

Дегенмен педагогикалық шындықтың қайта құрылған картинасы өзіне жауап беретін зерттеу

идеалдары мен нормаларын өзгерткен жоқ, олай болса, педагогикалық парадигманың өзгергендігі туралы емес, оның дамуының белгілі бір тенденциялары туралы қорытынды жасауға болады.

Педагогикадағы «қозғалыстың» әлемнің жалпы ғылыми картинасындағы өзгерістердің сәйкестігін, сол сияқты әлемдегі адамның ролі мен қызметін қайта ұғындырумен байланысты жаһандық мәселелерді шешудің базалық траекториясына да сәйкестігін атап өткен жөн.

Кейбір әдебиеттерде «парадигма» мен «әдіснама» ұғымдарын қатар немесе синоним сөздер ретінде қарастырылған. Авторлардың айтуынша әдіснама ұғымы – әдістер мен таным принциптері туралы ілім, яғни басқа сөзбен айтқанда әдіснама – бұл парадигманы нақты ғылымға, ғылыми оқу пәндерге бөлшектеу болса, парадигма – нақты әдіснаманы құрастыруда реттеуші қызмет атқарады.

С. Криппнердің айтуынша парадигма әлемнің жай-күйінің картинасы. Олар қоғамда қабылданған сенімдердің, қабылдау ерекшеліктерінің, құндылықты және практикалық бағдарлардың жиынтығын суреттейді және осы қоғам мүшелерінің іс-әрекетін басқарады. Парадигма, сонымен қатар өте кішкентай қауымдастықты, мысалы ғылыми-зерттеу тобын немесе тұтастай мәдениетті сипаттауы мүмкін.

Ал, білім беру парадигмасы немесе педагогикалық парадигмаға келер болсақ, оны білім беру моделінің құрылымы мен мақсаткерлігімен байланыстырады. Олай болса, педагогикалық парадигма міндетті түрде білімдендіру процесінің моделінде көрініс табады. А.П. Валицкая сол қоғамға сай әлемнің жалпы бейнесін бейнелейтін идеялар жиынтығы (бала туралы, білім берудің мүмкіндіктері, мақсаттары, міндеттері, оқытушы және оның негізгі сипаттамалары туралы көзқарастар) деп анықтама береді.

Парадигма ғылымның фундаменталды категориясы болып табылады. Сондай-ақ парадигма – теориялық стандарттардың, әдіснамалық нормалардың, құндылықты белгілердің жиынтығы ретіндегі ғылыми іс-әрекеттің моделі.

С.А. Смирнов білімдендіру парадигмасы деп мәдениеттің өмір сүруінің қандай да бір тәсілі және оның ішінде – адамның өзінің өмірлік ресурстарын қайта жаңғырту формасы мен тәсілі деп түсіндіреді. Басқаша айтқанда – білім беру парадигмасы ол тек мектептегі оқыту әдісі ғана емес, ол адамның өмір тіршілігінде басшылыққа алынатын ойлау типі.

Білім беру парадигмасы – білім алушыларды мәдени табиғатқа сай әдіснамалық тұрғыдан негізделген эталон құрылымы бойынша білім стандартына сәйкес жоғары адамгершілік құндылықтарға тәрбиелеу [8].

Ғалымдардың зерттеулеріне қарағанда білім беру парадигмаларын анықтайтын элементтерге: адамға нақты тарихи кезеңде қажетті білімдер мен біліктер жүйесі туралы көзқарастар, ақпаратты кодтау мен беру қағидасы, адамның мәдени дамуын ұғыну, білімнің қоғамдағы ролі, білімдендіру кеңістігіндегі оқытушының бейнесі мен орны, баланың білім беру, оқыту, тәрбиелеу құрылымындағы бейнесі мен ролі.

Бүгінгі әлемдік білім беру процесінде В.А. Пилиповскийдің салыстырмалы сипатын енгізген білім берудің парадигмалық моделі қолданылады. Парадигмалардың әржақтылығы білім беру мен мәдениет мақсатына қойылатын әртүрлі ыңғайлармен түсіндіріледі.

1-ыңғай. Құндылық (аксиологиялық). Мұнда мәдениет адамзат өмірінің мәні ретінде қабылданады. Мәдениеттің өркендеуі мәдениеттің жетістігі ретінде түсіндіріледі.

2-ыңғай. Іс-әрекеттік. Мұнда мәдениет материалдық және рухани құндылықтарды жасау бойынша әрекеттер тәсілін апробациялау ретінде қарастырылады.

3-ыңғай. Жеке тұлғалық. Мәдениет нақтылы бір тұлға бойынан ғана табылады деп түсіндіріледі.

Сонымен, парадигмалар оқытушы мен оқушының арасындағы өзара педагогикалық әрекеттің сипаты мен мақсаты бойынша анықталады. Парадигманың негізінде педагогикалық іс-әрекеттің негізі мен сипаты туралы әр түрлі басымдылық танытқан көзқарастар сипатталады. Олай болса, қазіргі таңдағы ғылыми бағытқа негізделген университеттер ғылыми және гуманистік, әлеуметтік және гуманистік парадигмаларды негізге ала отырып педагогикалық үдерісті жүзеге асырулары керек, деген ой туындайды. Білім беру мақсаттан қажеттілікке ауысуы тиіс.

1. *Кориунова Н.Л.* Нужна ли педагогике новая парадигма // Педагогика. – 2002. – № 7.

2. *Краевский В.В.* Воспитание или образование? // Педагогика. – 2003. – № 3.

3. *Кун Т.* Структура научных революций. – М., 2003.

4. *Дугин А.Г.* Эволюция парадигмальных оснований науки. – М., 2002.

5. *Бережнова Е.В.* Методологические условия перехода от науки к практике в структуре прикладного педагогического исследования: дис. докт. пед. наук. – Волгоград, 2003.

6. *Степин В.С.* Теоретическое знание. – М., 2000.

7. *Сериков В.В.* Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем. – М., 1999. – С.11.

8. *Әлқожаева Н.С.* Қазіргі кездегі білім беру парадигмалары контекстінде тұлғаның рухани дүниесін қалыптастырудың ғылыми-педагогикалық негіздері. Монография. – Алматы: Қазақ университеті, 2012.

Ключевые слова: парадигма, образовательные парадигмы, научные парадигмы, исследовательский университет.

В статье рассматривается сфера применения образовательных парадигм в ключе активизации научной деятельности и направленности на формирование исследовательского университета. Дается характеристика различных трактовок понятия «парадигма» в научно-педагогических исследованиях ученых. Кроме этого, авторы широко освещают научно-педагогические и образовательные парадигмы.

Abstract. This article discusses the scope of the educational paradigm in the key research activities and enhance the focus on the formation of a research university. The characteristics of different interpretations of the term «paradigm» in the scientific and educational research scientists. In addition, the authors extensively cover the start-pedagogical and educational paradigms.

А. С. Әлқожаева, А. А. Ноғайбаева

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ОҚУ ҮДЕРІСІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ РӨЛІ

Қазіргі кезде қазақстандық білім беруде ақпараттың жылдам даму қарқыны арасында қарама-қайшылықтың жайылуы, ақпараттық орта мен динамика мазмұнында белгілі консерватизм арасында сипаттың күрделенуі, оқытуды ұйымдастырудың формалары мен әдістері болып табылады. Мұның салдарлары жоғары оқу орындарының түлектерінің кәсіби іс-әрекеті сипатталатын әлеуметтік ситуацияда білім беру мәселелері болып табылады. Олардың шешімін табудың бірден бір жолы жоғары білім беру жүйесін студенттердің ақпараттық мәдениетін қалыптасу деңгейінде қамтамасыз етілетін пәндер арқылы, студенттердің қазіргі ақпараттық ортада дұрыс бағдар ұстануды қамтамасыз ететін белгілі бір білім мен біліктерді меңгеруі негізінде жүзеге асыру болып табылады.

«2015 жылға дейін Қазақстан Республикасында білім беру жүйесінің тұжырымдамасында» жоғары білім берудің негізгі тенденциясының дамуы мамандарды даярлау сапасын арттыруға, инновациялық білім берудің дамуына, білім беру және инновациялық технологиялардың жетілуіне алып келеді [1, с. 9]. Осы мәселені шешу үшін тұжырымдамалық және нормативтік құжаттар жасалды: Қазақстан Республикасының орта білім беру жүйесін ақпараттандырудың Мемлекеттік бағдарламасы, бастауыш және орта кәсіби білім беру оқу мекемелерінің ақпараттандыру бағдарламасы, Қазақстан Республикасының 2002-2004 жылдарға арналған білім беру жүйесін ақпараттандыру тұжырымдамасы, 2005-2010 жылдарға арналған білім беру жүйесін дамытудың Мемлекеттік бағдарламасы және т.б.

«Ақпараттық технологиялар» түсінігіне талдау жасар болсақ, ол «жаңа ақпараттық технологиялар», «компьютерлік технологиялар», «қазіргі ақпараттық технологиялар» және т.б. ұғымдары негізінде қолданылымда. «Ақпараттық технологиялар» түсінігімен байланысты көп көлемдегі синонимдердің болуы ақпараттық технологиялар терминологиясының толық мәні ашылмағанын

және педагогикалық әдебиеттер мен тәжірибеде негізделмегеніне дәлел болады.

Аталмыш түсініктің пайда болу мен даму анализі Б.Б. Баймуханов [2], Ж.А. Караева [3], Б.К. Тульбасова [4], В.М. Глушков [5] және т.б. ғалымдардың еңбектерінде көрсетілген.

Мысалы, В.М. Глушков [5] ақпараттық технологияларды ақпаратты өңдеу түсінігімен байланыста түсіндіреді. Қазіргі қоғамда ақпаратты өңдеудің негізгі техникалық құралы дербес компьютер болып табылатындықтан, көптеген авторлардың пікірінше ақпараттық технологиялар дегеніміз машиналық (ЭЕМ көмегімен) өңдеу, ақпарат беру, тасымалдау технологиясы, пәні және өнімі ретінде ақпаратты түсінеді, ал еңбек құралы ретінде ЭЕМ-ді (компьютер) қарастыратын ақпараттық құралдардың бағдарламасын құру деп біледі.

Ал, Н.В. Макарова ақпараттық қоғамға компьютерді кіріктіру мен телекоммуникациялық байланыс құралдарын қолдану ақпараттық технологияның дамуының жаңа кезеңін айқындады, нәтижесінде «жаңа», «компьютерлік» немесе «қазіргі» синоним сөздердің бірін қосу арқылы оның атауының өзгеруіне алып келді. «Жаңа» сын есімі бұл технологияның эволюциялық сипатын емес новаторлық мағынасын білдіреді және ақпараттық технологияны ендірудің новаторлық мағынасы түрлі іс-әрекет мазмұнына елеулі өзгеріс ендіру сипатында қолданылады. Алайда, зерттеушінің ұсынысы бойынша «компьютерлік» ақпараттық технология ұғымынан гөрі «жаңа» ұғымын қолдану нақтырақ болар еді, себебі ол құрылымында компьютерді қолдануға негізделген технологияларды ғана емес, басқа да техникалық құралдарға негізделген, әсіресе телекоммуникациямен қамтамасыз ететін құралдарды сипаттайды. Пайда болған «Жаңа ақпараттық технология» ұғымы біртіндеп «жаңа» сөзінен айрыла бастады, ақпараттық технология ретінде ЖАТ-ға сіңірілген мағына қолданылды.